

ENERGIJA MLAJŠIH Z IZKUŠNJAMI STAREJŠIH: DIGITALNO MEDGENERACIJSKO POVEZOVANJE

Alenka Reissner, Zveza društev upokojencev Slovenije

Zveza društev upokojencev Slovenije (ZDUS) je v okviru 16. Festivala za tretje življenjsko obdobje v sodelovanju s Simbiozo Genesis, socialno podjetje, organizirala okroglo mizo na temo »Energija mlajših z izkušnjami starejših: digitalno medgeneracijsko povezovanje«. Tema je vedno znova in čedalje bolj aktualna, saj postaja sedanost, še bolj pa prihodnost, vse bolj digitalna, pri čemer imajo predvsem starejši veliko izzivov z uporabo moderne tehnologije. Digitalna družba mora vključevati vse generacije, kar lahko rešimo tudi z medgeneracijskim sodelovanjem z izmenjavo izkušenj starejših z energijo mladih. Na primeru dobre prakse projekta Simbioza šol smo odprli razpravo o pomembnih vidikih reševanja omenjene tematike

Na okrogli mizi so bila izpostavljena vprašanja, kot:

- Kam nas pelje digitalna prihodnost?
- Zakaj je pomembna vključitev starejših v digitalni svet?
- Kako vzpostaviti medsebojno učenje?
- Primeri dobre prakse
- Kako povezati ekosistem in zagotoviti njegovo delovanje?
- Kako obstoječe primere dobre prakse podpreti tudi sistemsko?

Dr. Zoran Stančič, Evropska komisija

Uvodoma je poudaril, da se svet spreminja in, če želijo starejši ostati vključeni v sodobni svet ter živeti kvalitetno in ustvarjalno življenje, morajo tudi izkoriščati možnosti, ki jih ponuja digitalna tehnologija. Z izkoriščanjem teh možnosti bodo živeli bolje, lažje komunicirali z okoljem in ostali ustvarjalni v vseh fazah svojega življenja.

Enotni evropski digitalni trg predvideva različne ukrepe, ki spodbujajo gospodarstvo – tako vlaganja v infrastrukturo kot tudi odpravljanje ovir za razcvet raznih tehnologij in rešitev za boljše vključevanje različnih deležnikov. Starejši državljani lahko preko raznih ukrepov, ki so na razpolago s strani evropske komisije pa tudi s strani države, razvijajo svoje veščine in izkoriščajo ponujene možnosti.

Na področju digitalne vključenosti morajo tudi mladi pogumno izkoriščati ponujene možnosti in se zavedati, da so e-veščine in znanja s področja IK tehnologij zelo potrebne ter pomembna prednost na trgu delovne sile. S temi znanji bodo lažje prišli do kreativnih služb in zanimivega dela.

Hkrati pa je tudi pomembno, da ljudje skozi vse faze življenja razvijamo svoje veščine (tudi e-veščine) in posodabljammo svoja znanja. V družbi namreč vedno znova potrebujemo neka nova znanja, ki pomagajo, da bolje delamo, bolje komuniciramo in da smo bolj vključeni.

Starejši bodo le na ta način lahko izkoristili nove priložnosti, ki se jim ponujajo – od storitev e-zdravja do novih možnosti komuniciranja. Pomembno je, da se državljani preko teh novih tehnologij vključujejo v družbo in jo hkrati pomagajo razvijati v zeleno smer.

Ana Pleško, Simbioza Genesis, socialno podjetje

Simbioza Šola je projekt, ki je trajnostno nadaljevanje osnovne vseslovenske akcije Simbioza iz leta 2011, ki je s prostovoljstvom in medgeneracijskim sodelovanjem prek brezplačnega učenja uporabe računalnika in gibanja v petih letih vključila več kot 50 tisoč Slovencev. Gre za program, ki deluje kot mreža slovenskih osnovnih in srednjih šol, in vzpodbuja medgeneracijsko sodelovanje, prostovoljstvo in vseživljenjsko učenje. Program Simbioza Šola je popolnoma brezplačen tako za šolo kot tudi za

udeležence, saj izhaja iz dejstva, da mora prvi stik z računalnikom ostati brezplačen za vse. Obstaja velik nabor različnih računalniških izobraževanj za starejše, vendar nobeno od njih nima toliko dodane vrednosti in pozitivnih stranskih učinkov kot Simbioza Šola.

Glavni namen projekta je izmenjava znanj in izkušenj med starostniki in učenci, ki s pozitivnim zgledom pridobivajo izkušnje pri prostovoljstvu, odgovornosti in solidarnosti. Šole vzgajajo svoje učence v pomembnih vrednotah kot so pomoč sočloveku, potrpežljivost, dobrotelost, spoštovanje, aktivno državljanstvo in vseživljenjsko učenje. Prek tega, da so učenci v vlogi učiteljev, spoznavajo, kako pomembna je izmenjava znanj in hkrati vidijo, kaj vse pridobijo pri neformalnem druženju s starejšimi. Obenem pa starejši poleg neformalnega učenja ohranijo živo komunikacijo in s pomočjo novih IKT orodij dlje časa ostanejo vključeni v družbo. Šole predstavljajo idealen most med trajnostnim nadaljevanjem vseslovenske akcije Simbioza med generacijami in integracijo lokalne skupnosti. Simbioza Šola je pobuda, ki služi kot motivacija za ključne premike in napredek v slovenski družbi in obenem kot primer dobre prakse z mednarodnim potencialom.

Dr. Jernej Pikalo, FDV UL

Opozoril je na dejstvo, da se uporabnikom sodobnih IKT naprav in storitev, ki jih le-te omogočajo, odpre popolnoma nov svet – od pametnih telefonov, tablic, do raznih merilnikov in sporočanja ter komuniciranja na daljavo.

Pri tem je opozoril na pomen vzpostavitve ustrezne infrastrukture kot osnovnega predpogoja za delovanje IK tehnologije na področju celotne Slovenije – tako v urbanih kot v ruralnih okoljih. Med cilji Digitalne agende 2020 je tudi vzpostavitev vsaj 30 Mbit-nih povezav za vsa gospodinjstva ter do 50 Mbit-nih za vsaj 50% gospodinjstev. S tem bo država boljše povezana, ljudje bodo imeli pogoje za drugačno delovanje, ohranjanje poseljenosti podeželja, možnosti za ustanavljanje s.p.-jev, manjših podjetij, delo na daljavo. V urbanih okoljih imajo ponudniki interneta komercialni interes in teh ciljev ni težko dosežati. V ruralnih okoljih pa komercialnega interesa ni, zato mora tukaj pomagati država z državnimi in evropskimi sredstvi.

Digitalno gospodarstvo se brez ustrezne infrastrukture ne bo moglo razvijati. Mobilna omrežja sicer probleme ustreznih povezav lahko delno rešujejo. Potrebujemo »informatično avtocesto«, ki ima izjemen razvojni potencial in vpliv na rast BDP, pa tudi ostale učinke (kot npr. ekološke, zmanjševanje stroškov itd.). Šole, fakultete in raziskovalne organizacije v Sloveniji že imajo optično povezavo preko Arnes omrežja.

Mag. Marjan Turk, Direktorat za informacijsko družbo, MJU

Poudaril je, da Slovenija po razvitosti informacijske družbe primerjalno že desetletje in pol vztrajno pada, kar se nedvomno negativno odraža na drugih razvojnih področjih. Tako stanje je posledica bistveno prenizkih vlaganj v razvoj informacijske družbe in premajhnega splošnega zavedanja o pomenu IKT in interneta za razvoj gospodarstva, države in celotne družbe. Marca letos sta bila na vladi končno potrjena dokumenta *DIGITALNA SLOVENIJA 2020 – Strategija razvoja informacijske družbe do leta 2020* ter Načrt razvoja omrežij naslednje generacije do leta 2020.

Glede na zelo omejena razvojna sredstva integralnega proračuna bo za financiranje izvajanja ukrepov iz strategije DIGITALNA SLOVENIJA 2020 treba zagotoviti sredstva evropskih strukturnih skladov. Izvesti je treba ukrepe, s katerimi bodo odpravljeni največji razvojni zaostanki na področju informacijske družbe ter vzpostavljena ustrezna infrastruktura za enakopravno vključevanje slovenskih deležnikov v enotni evropski in globalni digitalni prostor.

V nadaljevanju je predstavil nekaj pomembnih področij Strategije, ki se tičejo slovenske populacije, vključno s starejšimi. Med ključnimi cilji je izpostavil: dvig splošnega zavedanja o pomenu IKT in interneta za razvoj družbe; vzdržno, sistematično in osredotočeno vlaganje v razvoj digitalne družbe; splošno digitalizacijo po načelu privzeto digitalno; konkurenčno digitalno podjetništvo in digitalizirano industrijo za digitalno rast; intenzivno in inovativno uporabo IKT in interneta v vseh segmentih družbe; visoko hitrostni dostop do odprtega interneta za vse; vključujočo digitalno družbo; varen kibernetski prostor ter Slovenijo kot referenčno okolje za uvajanje inovativnih pristopov pri uporabi digitalnih tehnologij. Med področji ukrepanja je navedel: širokopasovno in drugo infrastrukturo elektronskih komunikacij; inovativne podatkovno vodene storitve; digitalno podjetništvo; kibernetsko varnost ter vključujočo digitalno družbo.

Predvideni ukrepi na področju vključujoče digitalne družbe so: slovenska digitalna koalicija; prilagajanje šolskega izobraževalnega sistema; slovenski internetni forum; podpora aktivnostim nevladnih organizacij; podpora projektom digitalnega opismenjevanja; izboljšanje doseganja spletne dostopnosti v skladu z mednarodnimi smernicami ter spodbujanje in podpora sodelovanju v evropskih projektih ozaveščanja... Tukaj je potrebno aktivnosti usmeriti k vsem tistim, ki so na področju IKT-znanj in spretnosti v najbolj deprivilegiranim položaju glede pridobivanja in ohranjanja e-kompetenc. Digitalna pismenost je v splošnem predpogoj za vključevanje in sodelovanje v digitalni družbi in zmanjševanje digitalnega razslojevanja. Le digitalno pismeni oz. e-kompetentni državljani lahko v celoti digitalno komunicirajo, uporabljajo sodobne IKT, ustvarjajo nova znanja v različnih življenjskih okoliščinah, so inovativni in ustvarjalni pri uporabi IKT, poglobljeno razumevanje IKT pa jim omogoča spreminjanje in ustvarjanje novih tehnologij, rešitev in idej uporabe.

Predstavniki OŠ Odranci, Simbioza šola

OŠ Odranci je od leta 2011 aktivna članica Simbioza šole, velikega projekta, ki se je v zgodovino zapisal kot prvi slovenski medgeneracijski projekt e-učenja, pri katerem so poglavitno vlogo prevzeli učitelji in učenci prostovoljci. Pri svojem delu se zavedajo, da razvoj medijev močno vpliva na razvoj človeštva, vedno bolj pa vpliva tudi na razvoj otrok, vzgojno izobraževalno delo v šoli, delo s starši in delovanje v okolju.

Na šoli so imeli in imajo dobre prostorske in materialne pogoje za delo z IKT, motivirane prostovoljce učitelje in učence, katerih starostna meja se iz leta v leto niža. Vsako leto je sodelovalo okoli 20 do 30 udeležencev ter po 6 odraslih prostovoljcev in po 15 otrok. V minulem letu 2015/16 so izvedli dve deseturni delavnici SIMBIOZ@ – znanje združuje. Ponovno so izkusili priložnost medgeneracijskega sodelovanja z domačini, občani Odranec, pridružila pa se jim je tudi skupina upokojencev, krajanov sosednje vasi Melinci.

Vedno znova jih veseli, da prostovoljci in udeleženci ostajajo povezani. Osvojeno znanje elektronske pošte in Facebooka jim pomaga ohranjati stike in vzdrževati vezi.

Učenci in zaposleni OŠ Odranci bi pohvalili pripravljena učna gradiva za izvajanje delavnic, dober in hiter pretok informacij, odzivnost »Simbioza deklet«, vodjo in sodelavke projekta Simbioza šola. Z osvojenim nazivom NAJ SIMBIOZA ŠOLA 2016 so poleg priznanja prejeli še praktično nagrado 24 Smart responderjev (glasovalnih naprav) ter za vse učence in strokovne delavce – prostovoljce enodnevno pustolovščino v *Pustolovskem parku Geoss*.

Pa še nekaj misli udeležencev izobraževanja:

Začetek mojega srečanja v učilnici na OŠ Odranci je bil skromen in boječ. Pod vodstvom dobrih mentorjev pa se je moje razpoloženje in znanje iz ure v uro izboljševalo in proti koncu tega usposabljanja sem postajal čedalje bolj samozavesten in v sebi sem začutil, da sem se pravilno odločil, da sem izbral pravi trenutek in kraj usposabljanja za začetnika računalniškega mojstra. Zato izrekam veliko zahvalo vsem, ki so se trudili, da so mi tole znanje položili v naročje.

Martin Majcen, udeleženec Simbioz@ delavnic 2016 na OŠ Odranci

Na tečaju Simbioza v Odrancih je bilo zelo lepo. Mentorji so bili prijazni in so nas zelo dosti naučili. Spoznali smo programe: Word, elektronsko pošto, Facebook, svetovni splet. Škoda, da je to izobraževanje tako hitro minilo. Upam, da se bom udeležila še več takšnih tečajev.

Bernarda Petek, udeleženka Simbioz@ delavnic 2016 na OŠ Odranci

Kot najstarejša upokojenka tečaja računalništva na šoli se počutim zelo zadovoljno! Imamo zelo pridne in prijazne učitelje.

Ana Vohar, udeleženka Simbioz@ delavnic 2016 na OŠ Odranci

Veselje, trud, delo in medgeneracijsko povezovanje v šolskem letu 2015/2016 je bilo uspešno in polno zadovoljstva vseh prostovoljcev in udeležencev, kar je razvidno iz zapisov. Pravimo, da nam je lepo, ko delimo svoje znanje in se v dobri družbi učimo drug od drugega.

Marija Smolko, koordinatorica Simbioza šole

Zaključki okrogle mize

- Nujno je, da ljudje skozi vse faze življenja razvijajo in posodablajo svoje veščine in znanja zaradi ohranjanja kognitivnih sposobnosti, preseganja socialno-ekonomske izključenosti, ohranjanja stikov z vrstniki in širšim okoljem, ohranjanja dolgotrajne samostojnosti in mobilnosti, pridobivanja kompetenc za aktivno sodelovanje v družbi, ozaveščanja o zdravem načinu življenja ter pomembnosti medgeneracijskega sodelovanja na področju izmenjave znanja in izkušenj.
- Med pomembnimi cilji Digitalne agende 2020 je vzpostavitev ustrezno zmogljive IKT infrastrukture kot osnovnega predpogoja za enakopravno vključevanje vseh deležnikov v digitalno družbo sedanjosti in prihodnosti tako v urbanih kot v ruralnih okoljih. Poleg ustrezne IKT infrastrukture pa je potrebno zagotoviti digitalne javne storitve in digitalno usposobljene uporabnike – državljane.
- Kako digitalno usposobiti ljudi (še posebej starejše) je eden ključnih problemov razvoja vključujoče informacijske družbe.
- Projekti dobre prakse medgeneracijskega sodelovanja (kot Simbioza šola) potekajo na prostovoljski osnovi. Za hitrejše širjenje v lokalna okolja bi bilo za tovrstne projekte nujno zagotoviti sistemsko podporo / financiranje NVO pri projektih digitalnega opismenjevanja, medgeneracijskega povezovanja, prenosa znanja in pomoči.
- Nujno je skombinirati evropski (projektni) denar in državni (programski) denar na način, da bomo vzpostavili podporo sistemskim in dolgoročnim rešitvam. Šolski sistem, NVO in civilna družba so pri tem zelo pomembni dejavniki.

- Način izobraževanja (usposabljanja) starejših je pri večini ponudnikov neustrezen za to populacijo. Povezati se morajo andragoška, psihološka in informacijska stroka in vzpostaviti ustrezno metodo / način poučevanja starejših, ki bo upošteval njihove značilnosti (mišljenje, dožemanje, strah pred novimi tehnologijami); na tej podlagi je potrebno pripraviti uradni program izobraževanja starejših nad 65 let, v pripravo programa in metodike naj se vključijo tudi starejši.
- Posebno pozornost je potrebo posvetiti tudi usposabljanju izobraževalcev ter prilagoditvi kurikulumov in literature.